

BENDRŪJŲ PROGRAMŲ ATNAUJINIMAS: KUR LINK JUDAME?

Nadia Venskuvienė

*Nacionalinė švietimo agentūra, Lietuva
Vilniaus universitetas, Lietuva*

Apie ugdymo turinio ir Bendrųjų ugdymo programų atnaujinimo poreikį buvo kalbėta keletą metų, kol prieš metus pradėtas atnaujinti pradinio ir pagrindinio ugdymo turinys, o šiais metais prasidėjo vidurinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio atnaujinimo darbai. Bendrųjų programų atnaujinimą reglamentuoja keli strateginiai dokumentai – pirmiausiai, LR švietimo įstatymas (1991), o taip pat Bendrųjų programų atnaujinimo gairės (2019), Bendrųjų programų atnaujinimo vadovas (2020, papildyta 2021), Vaiko raidos aprašas (2020, papildyta 2021) ir Kompetencijų aprašai (2020, papildyta 2021).

Su Bendrųjų ugdymo programų turinio pokyčiais įvyks dar vienas pokytis, susijęs su mokinių, pradedančių lankyti priešmokyklinį ir pradinį ugdymą amžiaus ankstinimu. Nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. pagal atnaujintą priešmokyklinio ugdymo programą pradės mokytis penkiamečiai, o nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. pagal atnaujintas pradinio ugdymo bendrąsias programas – šešiamečiai. Todėl priešmokyklinio ir pradinio ugdymo bendrosios programos atnaujinamos, siekiant atliepti 5–6 metų vaikų interesus, puoselėti jų gerovę ir tenkinti kiekvieno vaiko individualius, savitus poreikius bei galimybes.

Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos ugdymo turinys aprašomas vieneriems metams, su galimybe vaikui ugdytis antrus metus. Tačiau antrų metų ugdymo(si) galimybė priešmokyklinėje ugdymo pakopoje – išimtis, kuri susijusi su itin svarbiomis aplinkybėmis (per anksti gimusių vaikų – „ankstukų“ – ugdymas, esant gydytojo rekomendacijoms arba turinčių labai ryškių raidos sutrikimų vaikų ugdymas ir pan.). Ugdydamasis antrus metus pagal priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą, mokinys nekartos turinio. Tokiam vaikui bus sudaroma individuali ugdymo(si) programa, stiprinant jo tobulintinus pasiekimus, o taip pat stipriąsias sritis. Vienerių metų priešmokyklinio ugdymo programos turinys derinamas su pradinio ugdymo bendrosios programos turiniu ir orientuotas į vaiką, jam aktualų kontekstą, problemas. Mokymosi turinys išskiriamas į penkias mokymosi turinio sritis:

- kalbinis ugdymas;
- socialinis ugdymas;
- STEM ugdymas (gamtamokslinis, matematinis ir informatikos, technologinis ugdymas);
- sveikatos ir fizinis ugdymas;
- meninis ugdymas.

Priešmokyklinio ugdymo programa nėra struktūruojama atskirais dalykais – žinios įgyjamos integraliai, ugdant septynias kompetencijas visose veiklose, kuriose vaikas dalyvauja, siekiant užtikrinti visų kompetencijų ugdymo skirtingose turinio srityse pusiausvyrą ir dermę. Išskirtoms turinio sritims skiriama vienoda apimtis. Orientuojamasi į priešmokyklinio ugdymo paskirtį ir tikslus, pasiekimų sritis ir numatytus pasiekimus.

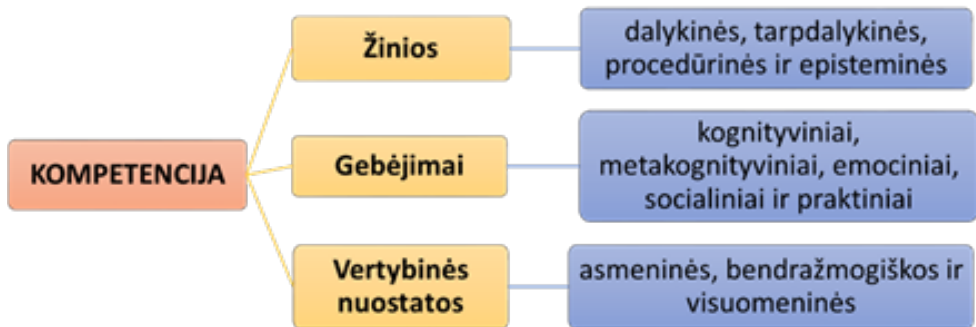
Tuo tarpu pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų turinys yra struktūruojamas dalykais. Dalykų turiniu taip pat, kaip ir priešmokykliniame ugdyme, siekiama ugdyti šias septynias kompetencijas:

- komunikavimo,
- kultūrinę,
- kūrybiškumo,
- pažinimo,
- pilietiškumo,
- socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos,
- skaitmeninę.

Dalyko bendrojoje programoje kompetencijų ugdymo(si) pasiekimai apibrėžiami kiekvienam programos koncentrui, t. y. kas dvejus metus (pvz., 1–2 klasė, 3–4 klasė, 5–6 klasė ir t. t.). Kompetencijų sudaro žinios, gebėjimai ir vertybinės nuostatos (žr. 1 pav.).

1 paveikslas

Kompetencijos sandara (pagal BP atnaujinimo vadovą, 2021)

Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosiose programose turi būti užtikrinta vertikali ir horizontali turinio dermė, galimi tarpdalykiniai ryšiai, nurodyta, kaip juos prasmingai atskleisti, įtraukiant tarpdalykines Bendrųjų programų atnaujinimo gairėse pateiktas temas:

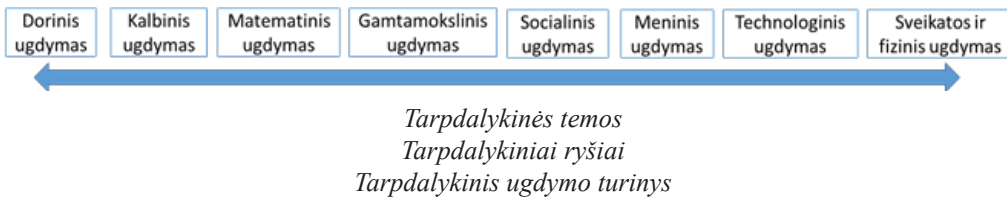
- asmens galios,
- kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas,
- darnus vystymasis.

Horizontali turinio dermė padeda užtikrinti turinio integralumą, vientisumą ir suderinamumą skirtingų dalykų ir ugdymo pakopų programose. Tarpdalykinės temos turi atsirasti skirtingų dalykų programose tame pačiame koncentre, išryškinant tos temos dalykinius aspektus (žr. 2 pav).

2 paveikslas

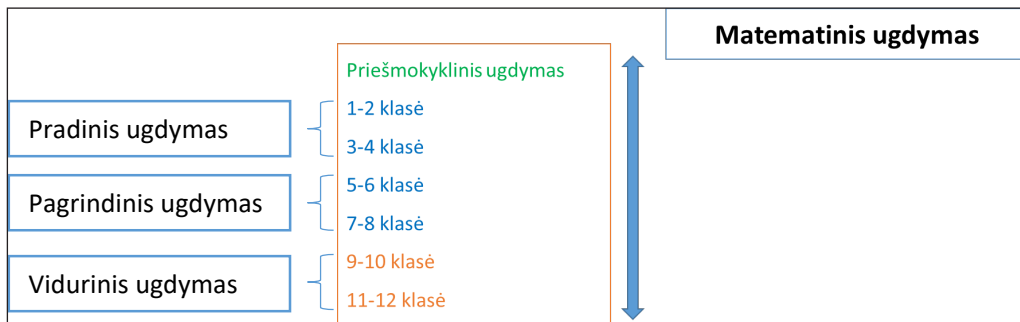
Horizontalios turinio dermės samprata atnaujinamose bendrosiose ugdymo programose

Vertikali turinio dermė padeda užtikrinti nuoseklų dalykinio turinio augimą ir sudėtingėjimą nuo priešmokyklinio iki vidurinio ugdymo pakopos (žr. 3 pav.).

3 paveikslas

Vertikalios turinio dermės samprata atnaujinamose bendrosiose ugdymo programose

Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokymosi turinio apimtys pateikiamos išskiriant privalomą dalyko turinį (apie 70 procentų) ir pasirenkamą turinį (apie 30 procentų), kurį pasirenka ir modeliuoja pats mokytojas, atsižvelgdamas į mokyklos, klasės kontekstą, mokinių poreikius, pasiekimus, galimybes ir pagal poreikį derindamas su kitais mokytojais. Realizuojant pasirenkamąjį turinį, skiriama daugiau laiko tam tikrų gebėjimų, vertybinių nuostatų ugdymui, dalyko temų mokymuisi. Gali būti organizuojami projektiniai darbai, plėtojamos tarpdalykinės temos, skiriamas laikas pažintinei, kultūrinei, meninei, kūrybinei veiklai. Remiantis Bendrųjų programų atnaujinimo gairių koncepcija, šis turinio proporcijos pasiskirstymas orientuotas į gilesnį mokymąsi, integraciją, temos plėtojimą, kompetencijų ugdymą.

Atnaujinant bendrąsias programas, atsižvelgiant į dalyko ugdymo tikslus ir specifiką, mokymosi turinys taip pat apima integruojamąsias programas, rekomendacijas ir kitą aktualų turinį: *Gyvenimo įgūdžių ugdymo; Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos, Finansinio raštingumo, Antikorupcinio ugdymo, Globalaus švietimo, Intelektinės nuosavybės* ir kt. Temos turi būti parinktos, atsižvelgiant į jaunam žmogui aktualius klausimus: santykis su pačiu savimi, prasmės siekis, tautos ir valstybės praeitis, dabartis ir ateitis, globalaus pasaulio keliami ekologiniai, socialiniai ir ekonominiai iššūkiai.

Šios tarpdalykinės temos Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje suprantamos kaip kontekstai.

Į priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinį integruojamas informatikos ugdymas. Tuo tikslu yra parengtas Informatikos bendrosios programos projektas (2021), o dar anksčiau parengti Priešmokyklinio ir pradinio ugdymo informatikos bendrosios programos metmenys ir atskirai pakopoms aprašytas informatikos turinio apimtys (2018).

Priešmokykliniame ir pradiniam ugdyme daugiausiai taikomas formuojamasis vaikų pasiekimų vertinimas, atliepiantis vaiko ūgtį pagal amžiaus tarpsnį. Mokinių pasiekimai vertinami, atsižvelgiant į priešmokyklinio ir pradinio ugdymo specifiką, taikomi kaupiamojo ir diagnostinio vertinimo elementai. Priešmokykliniame ugdyme pasiekimai aprašomi išskiriant tris pasiekimų lygius (iki pagrindinio, pagrindinis, aukščiau pagrindinio), pradinio ugdymo pakopoje – keturis pasiekimų lygius (slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis). Pasiekimų vertinimas vykdomas aprašomuoju būdu, atsižvelgiant į kiekvieną mokymosi turinio sritį ir kompetencijoms būdingus kriterijus pagal pasiekimų sritis. Pradinio ir pagrindinio ugdymo pakopose keturi pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais.

Visų ugdymo pakopų atnaujintų bendrųjų programų įgyvendinimui rengiamos metodinės rekomendacijos, kuriose numatoma pateikti: patyriminių, projektinių, integruotų veiklų pavyzdžių, siekiant atskleisti tarpdalykinių temų jungtis su ugdymo sritimi ir dalykais; mokinio veiklos pavyzdžių, siejant su ugdymo(si) rezultatais – kompetencijų raiškos požymiais; siūlymų dėl darbo su įvairių ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais, įskaitant gabių vaikų ugdymą, atvykusių iš užsienio vaikų ugdymą, mokinių, turinčių įvairių kalbinių poreikių ir pan.; mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžių, siekiant pagerinti mokinių pasiekimus ir kt. Šios įgyvendinimo rekomendacijos turėtų padėti mokytojui sėkmingai dirbti pagal atnaujintą ugdymo turinį.

Kiekvieną kartą viešojoje erdvėje kyla diskusijos, kas rengia Bendrųjų programų projektus, ar šie žmonės turi tam tinkamos kvalifikacijos ir kompetencijų, ar sugebės atliepti šiuolaikines ugdymo tendencijas, atsižvelgti į Lietuvos ir pasaulio aktualijas, o svarbiausia, sukurti į vaiką orientuotą ugdymo turinį – aktualų, patrauklų, grįstą patyriminiu, kontekstiniu, probleminiu ugdymu. Reikia pasakyti, kad visų bendrųjų programų rengėjai – geriausi savo srities profesionalai. Darbo grupėse kartu dirba mokslininkai ir praktikai. Siekiant užtikrinti horizontalią ir vertikalią ugdymo turinio dermę, tariai skirtingų dalykų bendrųjų programų rengėjai, o taip pat priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo specialistai. Pradinio ir pagrindinio ugdymo Bendrųjų programų projektai jau du kartus buvo viešai skelbiami elektroninėje erdvėje su galimybe juos skaityti, teikti savo pastabas, siūlymus taisyti. Į siūlymus kaskart atsižvelgiama, projektai koreguojami ir vėl skelbiami viešam mokytojų, tėvų, moksleivių ir kitų suinteresuotų grupių skaitymui. Šis procesas ilgas, tačiau labai prasmingas. Planuojama, kad atnaujinta priešmokyklinio ugdymo bendroji programa bus pradėta diegti 2022 metais, o kitų ugdymo pakopų bendrosios programos – 2023 metais.

Literatūra

Bendrųjų programų atnaujinimo gairės [Guidelines for updating General programs] (2019). Nacionalinė švietimo agentūra. <https://www.smm.lt/uploads/documents/2021-05-28%20Gairi%C5%B3%20keitimo%20projektas.pdf>

Bendrujų programų atnaujinimo vadovas [General Programs Update Guide] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/06/BP-rengimo-vadovas-2021-06-10-red.pdf>

Kompetencijų raidos aprašai [Descriptions of competence development] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/kompetenciju-ir-vaiko-raidos-aprasai/>

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas [Law on Education of the Republic of Lithuania] (1991). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų projektai [Primary and basic education General program projects] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/bp-projektai/>

Vaiko raidos aprašas [Description of the child's development] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/VAIKO-RAIDOS-APRA%C5%A0AS.pdf>

Summary

THE RENEWAL OF GENERAL CURRICULUM FRAMEWORK: WHERE ARE WE MOVING TOWARDS?

Nadia Venskuvienė

*National Agency for Education, Lithuania
Vilnius University, Lithuania*

The need to update the curriculum and the Curriculum framework of general education has been discussed for several years, as long as a year ago, the renewal work of primary and basic education curriculum began, and this year the renewal of the secondary and preschool education curriculum started.

The curriculum of the general preschool education is described for one year, with the possibility for the child to study for the second year. The preschool education programme is not structured in separate subjects – the knowledge is acquired integrally, by developing seven competencies in all activities in which the child participates, in order to ensure the balance and coherence of all competencies in different content areas. Excluded content areas are given equal volume. It is being focused on the purpose and goals of preschool education, areas of achievement and intended achievements.

The learning content is divided into five areas of learning content:

- language education;
- social education;
- STEM education(natural science, mathematics and informatics, technological education);
- health and physical education;
- artistic education.

The general curricula for pre-primary, primary, basic and secondary education must ensure vertical and horizontal coherence of content, possible interdisciplinary links, and indicate how they can be meaningfully disclosed including the interdisciplinary topics set out in the General curriculum framework updating guidelines:

- personal power,
- cultural identity and community spirit,
- sustainable development.

The volumes of primary, basic and secondary education curricula are presented distinguishing between compulsory subject content (about 70 per cent) and optional content (about 30 per cent), which is selected and modelled by the teacher himself, taking into account school, classroom context,

student needs, achievements, possibilities and in coordination with other teachers as required. When implementing optional content, more time is devoted to the development of certain skills, values, and learning of subject topics. Project works can be organised, interdisciplinary themes can be developed, time can be allocated for cognitive, cultural, artistic, and creative activities. According to the concept of the Guidelines for the Renewal of the General Curriculum Framework, this distribution of the content ratio is focused on deeper learning, integration, topic development, competence development. **Keywords:** curriculum framework, general education, interdisciplinary topics, project works.

Received 22 May 2021; accepted 26 June 2021

Cite as: Venskuvienė, N. (2021). Bendrųjų programų atnaujinimas. Kur link judame? [The renewal of general curriculum framework: Where are we moving towards?]. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė / Education Policy, Management and Quality*, 13(1), 4-9. <https://doi.org/10.48127/spvk-epmq/21.13.04>

Nadia Venskuvienė

Deputy Head, Department of Education Content Development, National Agency for Education, LT-03107 Vilnius, Lithuania.

Lecturer, Vilnius University, LT-01131 Vilnius, Lithuania.

E-mail: nadia.venskuviene@nsa.smm.lt

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1870-3698>